

Koroške pripovedke spet v originalni obliki

Slovenski knjižni sejem Dragoceno »kulturno blago« je zbral Vinko Möderndorfer. Ne gre le za zapis zgodb iz ustnega izročila, temveč tudi za pričevanje o navadah in načinu življenja ljudi

Na sejmu Knjigo so predstavili (z desne) Vita Mavrič, Hanzi Filipič in Martina Piko-Rustia FOTO T.S.

Tina Sbarbaro

LJUBLJANA Otroci vseh generacij smo odraščali ob pravljicah in pripovedkah. Včasih so nam jih pripovedovali, včasih brali, včasih pa celo recitirali. Te zgodbe pa so in bodo še naprej omogočale vstop v čarobni svet, v katerem se zbirajo idilična bitja, imajo živali človeške lastnosti in je vse mogoče.

V zgodovinski perspektivi imajo znotraj te skupine posebno mesto ljudske pripovedke, ki so se iz roda v rod prenašale po ustnem izročilu, dokler jih ni kdo zapisal. Med Slovenci v Italiji je mogoče najslavnejša zbirka *Zverinice iz Režije*, ki jih je pred desetletji zbral in zapisal Milko Matičetov ter so od takrat spremljale odrasčanje številnih generacij.

Podobno vlogo ima na Koroškem zbirka *Koroške narodne pripovedke*, ki jih je zbral Vinko Möderndorfer in med katerimi zagotovo prepoznamo lik Mojce Pokrajculje. Zbirka pripovedk je letos, tik pred 41. Slovenskim knjižnim sejmom – zaključil se je v nedeljo v Ljubljani –, izšla v novi, a tradicionalni izdaji, in sicer pri Mohorjevi družbi v Celovcu.

O sveži zbirki iz tiskarne in o osebnosti Vinka Möderndorferja je tekla beseda ravno v okviru letošnjega knjižnega sejma v Ljubljani. No, voizdano knjigo so predstavili urednik Hanzi Filipič, avtorjeva vnukinja Vita Mavrič

ter etnologinja in izvedenka za Koroško Martina Piko-Rustia. »Dedek je bil neutruden zbiralec "kulturnega blaga", kot ga je sam imenoval,« je na začetku povedala vnukinja. Velik vpliv na avtorjevo življenje pa je seveda imel tudi čas, v katerem je živel: Möderndorfer je namreč izkusil dve vojni in se znašel sredi političnih spletk in bojev. »Ne glede na politiko je bila njegova zgodba prepletena z viharji časa,« je še pojasnila vnukinja.

»Konstanten pa je bil njegov boj za pravice malega človeka in proti kapitalu. S Prežihovim Vorancem sta na primer ustanovila politično stranko, katere namen je bil boj proti grozni revščini, ki je bila takrat vseprisotna,« je dodala Vita Mavrič. Pozneje se je Korošec znašel v fašističnem taborišču, od tam zbežal in se nato pridružil partizanom. Po koncu druge svetovne vojne so ga poslali na Goli otok, od koder se je vrnil, ampak ga po besedah vnukinje »verjetno ni nikoli zares zapustil. Vsekakor sta bodisi v njegovem delu bodisi v njegovem življenju prišli do izraza vztrajnost in trma: bil je pravi, kleni Korošec«.

V kolektivnem spominu

O Möderndorferjevem izjemnem pomenu na Koroškem je spregovorila tudi Martina Piko-Rustia, ki je svojo magistrsko nalogo posvetila ljudskemu pripovedništvu.

»Ime Vinko Möderndorfer je bilo sicer močno zasidrano v kolektivnem spominu, vendar se je o njem vedelo zelo malo,« se je spominjala izvedenka. Po smrti je namreč koroški pedagog (dolgo let je Möderndorfer deloval kot učitelj) padel v pozabo. Preživela pa je njegova zapuščina: »Sam je močno verjel v "čistost" ljudskega blaga: v vsaki zgodbi je iskal zrno pravičnosti,« je poudarila Vita Mavrič.

Zapis ljudskih pripovedk pa ima velik pomen tudi z etnološkega vidika: ne gre namreč le za zapis zgodb, ki so bile del ustnega izročila, temveč je obenem tudi pričevanje o navadah in načinu življenja v domačih krajih. Möderndorfer je gradivo zbral od približno dvajsetih let prejšnjega stoletja. V pripovedkah, ki jih je zbral v dolgih letih raziskovanja, pa najdemo še danes veliko ak-

Močno je verjel
v »čistost«
ljudskega blaga,
v vsaki zgodbi
je iskal zrno
pravičnosti

Koroške narodne pripovedke

Vinko Möderndorfer

Pripovedništvo, 400 strani
Mohorjeva Celovec, 2025

tualnih pričevanj, recimo opis noš, kot je povedala Martina Piko-Rustia. Poleg tega pa je v domači pokrajini knjiga vplivala na prebivalstvo, saj se še danes starijša generacija spominja, da se je ravno ob teh besedilih učila slovenščine.

Nujno je treba omeniti, da so take zbirke dragoceno pričevanje prisotnosti slovenske skupnosti v teh krajih. »Zbirke ljudskega blaga, ki so nastale izpod peresa Vinka Möderndorferja, so dokaz, da je slovenska kultura del Koroške,« je dodala Piko-Rustia.

Za zgled prva različica

Prvi izvod zbirke *Koroške narodne pripovedke* je bil bralkam in bralcem na voljo leta 1946, ko »družba ni bila posebej naklonjena takemu izročilu«, kot je povedal urednik zadnje izdaje Hanzi Filipič. »Tedaj je zbirka lahko izšla v svoji neokrnjeni obliki le zaradi skrbno premišljenega avtorjevega uvoda.«

Pozneje je sicer izšla še v drugih izdajah, vendar v drugačnih različicah. Najnovejši izvod pa se končno spet zgleduje po prvi različici ter zato tudi vključuje uvod, ki ima zdaj že zgodovinsko težo. Poleg tega so v knjigi tudi uvodna beseda urednika ter spremne besede Vinka Möderndorferja mlajšega, avtorjevega vnuka, etnologinje Martine Piko-Rustia in vnukinje Vite Mavrič.

Na odru V pevski zasedbi so bili tudi izvrstni solisti F. PARENZAN

V Figarovi svatbi celotna paleta človeških čustev

Opera Novo sezono tržaškega gledališča Verdi je ob Rossinijevem Seviljskem brivcu uvedla še Mozartova opera

Katja Kralj

TRST Je bil Lorenzo Da Ponte cinik ali realist? Trije libreti, ki jih je spisal za Mozarta, izražajo milo rečeno odčaran pogled na ljubezen – od osvajalske in te *Don Juana* preko pregrešnega svinganja v *Così fan tutte* do norega dne, *La folle Journée*. To je namreč naslov Beaumarchaisove komedije, iz katere je nastala *Figarova svatba*. Ženskam se romantične sanje porušijo, pri moških pa je ljubezen pretveza, za katero se skriva primitivna želja po izpolnitvi lastnega cilja.

»Kje so lepi trenutki ...?« poje grofica, nekoč zaljubljenina in ljubljena Rosina v eni najlepših Mozartovih ari, ganljivi in brezizhodni ... Pa saj si je grof svojčas na vse kriplje prizadeval, da bi jo osvojil, zdaj pa brezobzirno zapeljuje druge ženske.

Daleč od premočrtnosti Rossinijevega *Seviljskega brivca*, ki je s *Figarovo svatbo* uvedel sezono tržaškega gledališča Verdi, nam Mozartova opera ponuja vse mogoče variante človeških čustev s posebnim poudarkom na njihovi ambivalentni in spremenljivosti. Igrivost ima trpke odtenke in ne vemo, če bo odpuščanje zacelilo rane. Lahko bi rekli, da se na zelo podobni scenografiji, ki jo je mojstrsko izdelal Pier Luigi Pizzi, odigrava precej drugačna zgodba, katere večplastnost dosledno ponazarja Mozartova glasba.

Pier Luigi Pizzi se je tokrat v scenografiji poigral z belo in rumeno barvo, na katerih so lepi kostumi izstopali z bolj odločnimi odtenki, igra pevcev pa je ubrala tone lahkotne komedije z grenko-sladkimi odtenki. Obe operi je umetnik podpisal z mojstrsko roko, ki je brez vsakršne navlake iskala eleganco in prečiščenost ter nam nazorno prikazala odnos med dvema genialnima skladateljema, med dvema partituro, ki se včasih zrcalno dopolnjujeta, spogledujeta s simetrijami, v glavnem pa izražata dva zelo različna pogleda na človeško komedijo, kot bi dejal Balzac.

V obeh smo doživeli veliko lepih trenutkov, obe je občinstvo sprejelo z navdušenjem in prispevalo k pravemu dvojnemu prazniku, ki je letos odprl tržaško operno sezono.

Solistki postregli z užitki Glasbeni dirigent Verdija Enrico Calesso je že večkrat pokazal svoje sozvočje s poznoromantičnim repertoarjem, zato je tudi njegova interpretacija Mozartove partiture nekoliko bolj nabrekla, vseskozi živo utripajoča, ampak brez klasične umirjenosti in miline, ki so jo ponujali stari mojstri. Nekoliko drugačen zorni kot nam je vsekakor naslikal zlahtno muziciranje, s katerim se je orkester izkazal tako v Rossiniju kot v Mozartu, in v obeh primerih je bilo v pevski zasedbi kar ne-